

KEER HET TIJ

Lotte van Geijn

De trappen afdalend van het pakhuis aan de Veemkade in Amsterdam kom je terecht in het souterrain dat het kunstinitiatief Corridor Project Space huisvest. Achter een naaimachine zit een stoere man. 'Het blauw nylongaren is op!' roept hij. Op de lange tafel voor hem ligt een rol bouwzeildoek. Kunstenaar Olivier Delebecque is samen met een vriend bezig met het zeil te maken voor zijn Proa Wa'apa. Een zeewaardige kano. De mannen staan op het punt om blauw garen te kopen. De expositie is eigenlijk gesloten op vrijdag, maar later op de middag openen ze de deuren met liefde.

In de lage kelderruimte ligt de Proa Wa'apa. Olivier Delebecque is kunstenaar en filmmaker en sinds zijn tienerjaren zeiler. Tijdens de Franse zomervakanties werd hij op zeilkamp gestuurd door zijn ouders, daar is zijn liefde voor zeilen ontstaan.

Belangrijk voor Delebecque is dat de kano ook echt kan varen. Het is niet louter kunstobject. Delebecque zal de indrukwekkende reis van twee Nederlandse Engelandvaarders her-bevaren. In september 1941 vluchtten de broers Han en Willem Peteri vanuit bezet Nederland met een zelfgebouwde kano vanuit Katwijk aan Zee naar Engeland. Vijf dagen deze ze over de overtocht. Met zijn Proa Wa'apa verwacht Delebecque dezelfde reis in twintig uur te kunnen maken. De boot mag dan sneller zijn, de dunne wandjes zien er fragiel uit. Bas Jan Aders catastrofale performance 'In Search of the Miraculous' (1975) komt ter sprake. 'Een tragisch verhaal', zegt Delebecque. 'Bas Jan Ader was zeker geen echte zeiler, hij had geen schijn van kans.' Het universele verlangen vrij te zijn is een geliefd thema in de kunst. Bas Jan Ader koos vrijheid boven alles. Delebecque kent de voorwaarden om de overkant te halen net als kunstenaar Joost Conijn. Hij bouwde zelf een vliegtuig en steeg ermee op vanaf het dak van het kunstenaarsinitiatief De Fabriek in Eindhoven. Hij maakte een vliegreis van vier maanden naar Kenia en legde de reis vast in de film 'Vliegtuig' (2000).

De boot mag dan sneller zijn, de dunne wandjes zien er fragiel uit. Bas Jan Aders catastrofale performance 'In Search of the Miraculous' (1975) komt ter sprake. 'Een tragisch verhaal', zegt Delebecque. 'Bas Jan Ader was zeker geen echte zeiler, hij had geen schijn van kans.' Het universele verlangen vrij te zijn is een geliefd thema in de kunst. Bas Jan Ader koos vrijheid boven alles. Delebecque kent de voorwaarden om de overkant te halen net als kunstenaar Joost Conijn. Hij bouwde zelf een vliegtuig en steeg ermee op vanaf het dak van het kunstenaarsinitiatief De Fabriek in Eindhoven. Hij maakte een vliegreis van vier maanden naar Kenia en legde de reis vast in de film 'Vliegtuig' (2000). Het ontwerp van de Proa Wa'apa is online beschikbaar, maar niet iedereen is vrij om een boot te bouwen en te gaan en staan waar hij wil. Het was tot voor kort voor de meeste mensen in Nederland iets vanzelfsprekends, gaan en staan waar je wilt, mede door de ervaring van de quarantaine beseffen we dit meer dan ooit. De vraag is of dit ook zal leiden tot een meer empathische houding tegenover mensen die gedwongen moeten migreren. Aan het eind van de tentoonstellingsperiode verwacht Delebecque de Proa Wa'apa te water te kunnen laten. Hier voor de deur van Corridor Project Space in de IJhaven om de tocht van de Engelandvaarders te herbeleven.

Aanvankelijk zou curator Aude Christel Mgba de groepsexpositie inrichten. Door de restricties en de quarantaine verliep het opbouwproces anders dan verwacht. Mgba besloot een persoonlijk verhaal te schrijven 'Dreams at Sea' (2020). En dat pakt zeer goed uit. Een tiental blauwe papieren bootjes ligt op de grond van de expositieruimte te wachten om te water te worden vrijgelaten. Iedereen herkent erin het plezier van het vouwen van bootjes uit zijn eigen jeugd. Als bezoeker mag je een bootje meenemen. Als je het bootje ontvouwt en het papier gladstrijkt wordt haar verhaal leesbaar. Mgba neemt ons mee naar haar jeugd in Kameroen. Ook zij heeft herinneringen aan bootjes van papier vouwen, bootjes en vliegtuigjes. Haar bootjes en vliegtuigjes dragen een groter verlangen met zich mee *imagining ourselves in the air, masters of our destinies*. In Parijs ontmoet zij de Kameroener Cedric. Cedric came to France though the sea. He made the death trip. He is a survivor. Mgba had de kans om per vliegtuig naar Europa te reizen, maar Cedric kon geen visa krijgen en besloot de gevaarlijke overtocht te maken via de zee. Een reis die vele niet overleefden. Na jaren eindelijk legaal in Frankrijk te kunnen leven wil hij sparen voor een vliegticket terug naar Kameroen. El Dorado vond hij niet in Europa. De verschrikkelijke ervaringen van de reis kan hij niet meer vergeten.

Afgelopen maanden stuurde Griekenland duizend mensen in rubberbootjes terug de zee op. Het migratievraagstuk is zeer actueel en ook in de hedendaagse kunst wordt er vaak aandacht voor gevraagd. Een paar jaar geleden besteedde Beatrix Ruf als curator het Stedelijk Museum Amsterdam er vijf grote tentoonstellingen aan. Recent plaatste research agency Forensic Architecture hun onderzoek naar de overtocht van een rubberbootje met honderdvijftig mensen erop van Libie naar Italië online. Hun nauwgezette reconstructie biedt inzicht in hoe er op wrede wijze met mensen wordt omgegaan. Het indringende verhaal van Mgba en Cedric zet op een meer gevoelige en persoonlijke manier aan het denken over de invloed van het beperken van de bewegingsvrijheid, het opwerpen van harde grenzen en de verschrikkelijke gevolgen daarvan.

Voor het kunstwerk 'Borderland' (2020) liet kunstenaar Suzanne Bernhardt zich inspireren door een oude Chinese mythe. De mythe vertelt dat de klei uit de lokale rivier zich steeds eindeloos bleef vermeerderen. Generaties lang bouwde de mensen er muren mee om zich te beschermen tegen het tij. Totdat de strijd werd gestaakt en de klei werd ingezet om water over het land te leiden. Using the strength and finding ways to irrigate / We are the breathing border.

Bernhardt zwom in het Markermeer en dook een hand zwarte klei op. Deze klei bleek uitermate geschikt om te bakken en zij maakte uit de klei rondvormige, roodbakkende fluitjes. Het Markermeer zou oorspronkelijk ook worden ingepolderd, maar na protest ging dat niet door. Ecologisch gezien zou dat ook erg onverstandig zijn geweest. Te veel drooglegging zou uiteindelijk ook leiden tot verdroging van het vaste land. Het is deze metafoor die Bernhardt op slimme en poëtische wijze gebruikt. In de performance staat een groep mensen tot aan hun middel in het water van het Markermeer. Zachties blazen zij op een fluitje dat gemaakt is van de klei waarop zij staan. De zachte geluiden variëren van hoogte en vormen een organisch geheel. In het moment, samengekomen in harmonie met elkaar en met het tij. Het is een muzikaal pleidooi voor het loslaten van het angstvallig aanbrengen en bewaken van grenzen. 'Borderland' (2020) roept daarom op tot het irrigeren in plaats van terugdringen van water, van mensen, misschien zelfs wel van virussen, om mee te bewegen met het tij, om zo het tij te keren.